

NEKROLÓG

VESZPRÉMY LÁSZLÓ

BOROSY ANDRÁS
(1922. JANUÁR 10. – 2011. DECEMBER 16.)

Az 1945 utáni magyarországi középkori hadtörténetírás kiemelkedő, meghatározó, ám politikai okokból sokáig mellőzött alakjára emlékezzünk, Borosy Andrásra. A debreceni piarista gimnázium elvégzését követően a fővárosba került, Eötvös-kollégista lett, majd a budapesti Tudományegyetemen Mályusz Elemér hatására a középkori magyar hadakozás kötötte le a figyelmét – szakdolgozatának is ez lett a témája. Ebből nőtt ki Szabó István által elfogadott doktori értekezése, melynek bővített változata 1962-ben a *Hadtörténelmi Közleményekben* jelent meg *A magyar lovasság a XI–XIV. században* címmel. Ígéretesen induló pályáját a debreceni Tudományegyetemen kezdte, amit váratlan hirtelenséggel tört derékba 1950-ben politikai okból történt bebörtönzése, ahonnan csak 1956-ban szabadult. 1963-tól közgyűjteményekben dolgozott, könyvtáros, levéltáros, míg a Pest Megyei Levéltárban egy életre szóló otthonra nem lelt. Amint maga is sokszor említette, hadtörténeti kutatásait általában szabadidejében, munkaidő után végezte, miközben levéltári segédletek sorát is megalkotta. Minden akadály ellenére termékeny szerző volt, tanulmányai tucatjai mellett a *Magyar Katolikus Lexikon*nak is írt körülbelül kétszáz szócikket. A *Hadakozó népelemek Magyarországon a XI–XIII. században* című nagydoktori dolgozatával nyerte el 1992-ben a történelemtudományok doktora címet. Széles látókörét bizonyítja, hogy Für Lajos minisztersége idején a honvédelmi miniszteri tanácsadó testület tagja.

A mindig a tőle megszokott módon komoly terjedelmű, nagy műgonddal készült írásainak erőssége az adatokból mozaikszerűen építkező, az egyes történetírói nézeteket ugyanarról az adatról, vitás kérdésről újra és újra ütköztető szerkesztésmódjában rejlik. Ennek köszönhetően kitűnnek és előtűnnek azok az okleveles és elbeszélő forráshelyek, melyekre a hazai hadtörténetírás újra és újra (talán sokszor már csak másodkézből) hivatkozik és próbálja értelmezni azokat.

A levéltáros szakma éppen tíz éve emlékezett meg Borosy András 80. születésnapjáról (*Emlékkönyv Borosy András nyolcvanadik születésnapjára*. Szerk.: Egey Tibor, Horváth M. Ferenc. Budapest, 2002.). Borosy nevét mindenekelőtt *A telekkatonaság és a parasztság szerepe a magyar hadszervezetben* című, 1971-ben megvédett kandidátusi értekezéséről ismerik, tanulmányaira és könyvfejezeteire a kutatók rendszeresen hivatkoznak, s számos írása folyamatosan jelen van az egyetemi kötelező olvasmányok listájában is. Borosy András klasszikusnak számító tanulmányokat írt a középkori hadakozók társadalmi tagozódásáról és az oklevelek hadi érdemeket elbeszélő, narrációs részeinek bemutatásáról. Megkerülhetetlen tanulmánya alapozta meg a lovagi haditechnika, a könnyű- és nehézlovasság vizsgálatát a *Mályusz-emlékkönyvben*. A hadtörténész szakma életműve iránti, némileg megkésett elismerését összegyűjtött tanulmányai megjelentetésével fejezte ki.

BOROSY ANDRÁS HADTÖRTÉNETI ÍRÁSAINAK VÁLOGATOTT BIBLIOGRÁFIÁJA

1948

Az országgyűlés. In: A szabadságharc fővárosa Debrecen. Szerk.: *Szabó István*. Debrecen, 1948. 329–384. o.

1962

A XI–XIV. századi magyar lovasságról. *Hadtörténelmi Közlemények*, új folyam, IX. (1962) 2. sz. 119–174. o.

1971

Arnold J. Toynbee: Válogatott tanulmányok. A tanulmányokat és a kötetet szerkesztette, a fordítást az eredetivel egybevetette és szakszempontról ellenőrizte, utószóval ellátta: *Borosy András*. Budapest, 1971.

A telekkatonaság és a parasztság szerepe a feudális magyar hadszervezetben. (Értekezések a történeti tudományok köréből 60.) Budapest, 1971.

1972

A paraszti milíciák a középkori Európa hadseregeiben. *Hadtörténelmi Közlemények*, új folyam, XIX. (1972) 3. sz. 462–504. o.

1974

XI–XII. századi harcosrétegünk néhány kérdéséről. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXI. (1974) 3–27. o.

1977

Adatok az udvar- és erdőispánságok történetéhez az Árpád-korban. *Agrártörténelmi Szemle*, 1977. 325–336. o.

Határőrség és határőrök az Árpádok korában. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXIV. (1977) 543–557. o.

1978

Főurak, familiárisok, udvari harcosok Magyarországon a XIII. században. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXV. (1978) 315–338. o.

1981

Vélemények a kora-feudális fejedelmi kíséretéről. In: *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Historica, Tomus LXX*. Szeged, 1981. 19–39. o.

1982

Közrendű és nem szabad eredetű hadakozó népelemek az Árpád-korban. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXIX. (1982) 3–25. o.

The Militia Portalis in Hungary before 1526. In: From Hunyadi to Rákóczi. War and Society in Late Medieval and Early Modern Hungary. Ed. *János M. Bak, Béla K. Király*. Brooklyn College Press, 1982. 63–80. o.

1983

A királyi várispánságok hadakozó népei Magyarországon a tatárjárás előtt. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXX. (1983) 3–24. o.

Az Árpád-kori királyi vármegye felbomlása és hadakozó népeinek sorsa. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXX. (1983) 527–552. o.

1984

Magyarország hadtörténete. Főszerk.: *Liptai Ervin*. I. (Szerk.: *Borus József*). Budapest, 1984. Első fejezet, 11–56. o.

A kora Árpád-kori kíséret és testőrség szerepének histográfiái áttekintése. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXI. (1984) 290–304. o.

A lovagi haditechnika és a lovasság Magyarországon az Árpád-korban. In: Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok. Mályusz Elemér Emlékkönyv. Szerk.: *H. Balázs Éva, Fügedi Erik, Maksay Ferenc*. Budapest, 1984. 47–57. o.

1985

Hadi érdemek Magyarországon a XIII. században. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXII. (1985) 507–540. o.

1986

Perdöntő párviadatok Magyarországon. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXIII. (1986) 231–252. o.

1987

Egyház és honvédelem az Árpád-korban. Hadakozó egyháznagyok, szerzetes lovagrendek. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXIV. (1987) 199–234. o.

Egyház és honvédelem az Árpád-korban. Az egyházak hadakozó népei. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXIV. (1987) 607–642. o.

Gyalogosokkal vette-e körül Belgrád városát 1071-ben az ostromló magyar hadsereg? *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXIV. (1987) 744–745. o.

1988

A honvédő Szent István. *Hadtörténelmi Közlemények*, XXXV. (1988) 451–466. o.

Hadsereg és társadalom István korában. In: Hadszervezet és honvédelem István király korában. Szerk.: *Pados Károly*. Budapest, 1988. 33–44. o. (Belső használatra!)

1989

Prédiális és partikuláris nemesek. In: Parasztság és magyarság. Tanulmányok Szabó István történetíró születésének 90. évfordulója tiszteletére. Szerk.: *Rácz István*. Debrecen, 1989. 55–65. o.

1991

Szent László király. Budapest, 1991.

Történetírók a tatárjárásról. *Hadtörténelmi Közlemények*, 104. (1991) 1. sz. 3–21. o.

1992

Hadakozó népelemek Magyarországon a XI–XIII. században. (Akadémiai doktori értekezés, kézirat.) Budapest, 1992.

Az erdélyi fejedelmek fennhatósága alá tartozó mezővárosok. In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve, XIX. (1992) 59–73. o.

Hadsereg létszámok a X–XIV. században. *Hadtörténelmi Közlemények*, 105. (1992) 4. sz. 3–32. o.

1993

Magyar harcosok és erkölcsi arculatuk a honfoglalástól az Árpád-ház kihalásáig. In: Perlekedő évszázadok. Tanulmányok Für Lajos történész 60. születésnapjára. Szerk.: *Horn Ildikó*. Budapest, 1993. 25–39. o.

1994

Öböl-háború – 1991. *Valóság*, 1994. 8. sz. 56–64. o.

1996

A keresztes háború és Magyarország. *Hadtörténelmi Közlemények*, 109. (1996) 1. és 2. sz. 3–43. és 11–54. o.

A nyugat-európai és bizánci hadviselés a honfoglalás és a kalandozás idején. In: Honfoglaló őseink. Szerk.: *Veszprémy László*. Budapest, 1996. 66–80. o.

1998

Paraszti milíciák a középkori Angliában. In: R. Várkonyi Ágnes Emlékkönyv, születésének 70. évfordulója tiszteletére. Szerk.: *Tusor Péter*. Budapest, 1998. 21–30. o.

A „nemzetiségi Magyarország”, a királyi vármegyék s a várispánságok hadakozó népelemei. Histogramm-féle áttekintés. In: Szabó István Emlékkönyv. *Kovács Ágnes* közreműködésével szerkesztette: *Rácz István*. Debrecen, 1998. 73–87. o.

1999

Megjegyzés Ladányi Erzsébet tanulmányához. *Hadtörténelmi Közlemények*, 112. (1999) 1. sz. 183–184. o.

2000

Még egyszer az 1397-es országgyűlési dekrétumról. *Hadtörténelmi Közlemények*, 113. (2000) 1. sz. 103–105. o.

Hogyan menekült meg IV. Béla király a Sajó menti csatából? Vitézség és hűség a középkori Magyarországon. In: Hagyomány és történelem. Ünnepi kötet Für Lajos 70. születésnapjára. Eger, 2000. 35–42. o.

2004

Hadi érdemek Magyarországon a XIV. században. *Hadtörténelmi Közlemények*, 117. (2004) 2. sz. 379–442. o.

2005

Famulusok Magyarországon a 14. században. *AETAS*, 2005. 41–77. o.

2006

Borosy András – Laszlovszky József: Magyarország, a Szentföld és a korai keresztetes hadjáratok. In: *Laszlovszky József – Majorossy Judit – Zsengellér József* (szerk.): *Magyarország és a kereszties háborúk – Lovagrendek és emlékeik. Máriabesenyő–Gödöllő*, 2006. 75–90. o.

2010

Hadakozók és hadi érdemek a középkori Magyarországon. Válogatott tanulmányok. (A Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Könyvtára.) Budapest, 2010.

